मॉडल पेपर 2

संस्कृत (अभ्यासार्थ)

समय : 2:30 घण्टे पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभिः सामान्य निर्देशाः—

1. परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथम स्वप्रश्नपत्रोपरि नामांकः अनिवार्यतः लेखनीयः।
(परीक्षार्थी सर्वप्रथम अपने प्रश्न-पत्र पर नामांक अनिवार्य लिखें।)
2. सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः। (सभी प्रश्न हल करने अनिवार्य हैं।)

---

1. अस्तु भवतः एतां दुर्गति के कृतवन्तः ? अत्र रेखांकितपदे उपसर्गोऽस्ति— 1

(क) दुर्ग (ख) गति (ग) दुर् (घ) दु।

2. अधोलिखितपदेषु 'ल्यप्' प्रत्यययुक्तं पदम् अस्ति— 1

(क) जयः (ख) सम्भूय (ग) पेयः (घ) कार्यम्।

3. .... ईश्वरः अस्ति। रिक्तस्थाने उचित अव्ययं लिखत— 1

(क) कदापि (ख) सर्वदा (ग) आम् (घ) सर्वत्र।

4. मम पुत्रः प्रशासकीयः अधिकारी अस्ति । अस्मिन् वाक्ये सर्वनामपदमस्ति— 1

(क) पुत्रः (ख) मम (ग) अधिकारी (घ) अस्ति।

5. शृगालस्य नामासीत्- 1

(क) क्षुद्रबुद्धिः (ख) चित्रकः (ग) दधिपुच्छः (घ) दीर्घपुच्छः।

6. साहित्य-सङ्गीत-कलाविहीनः जनः भवति— 1

(क) गुणज्ञः (ख) पथिकः (ग) पशुः (घ) खगः।

7. 'भारतजनताऽहं' पाठस्य लेखकोऽस्ति— 1

(अ) रामकुमारः (ख) रमेशकान्तः (ग) डॉ. रमाकान्त शुक्लः (घ) डॉ. हरिराम आचार्य

8. 'कण्टकेनैव कण्टकम्' इयं कथा कस्य प्रान्तस्य अस्ति- 1

(क) राजस्थानस्य (ख) मध्यप्रदेशस्य (ग) उत्तरप्रदेशस्य (घ) बिहारस्य।

उत्तरमाला—

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

9. कोष्ठकप्रदत्तेषु पदेषु उचितं विभक्तिं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत— 1+1=2

(क) .... सर्वतः जलम् अस्ति। (ग्रामस्य/ग्रामं)

(ख) सीता .... सह गच्छति। (रामाय/रामेण)

उत्तरम् : ....

....

1+1=2

10. सन्धि विच्छेदं/सन्धि युक्तं च कुरुत:–

(क) एकैकम्। **उत्तरम् :** ....

(ख) ने + अनम्। **उत्तरम् :** ....

4×½=2

11. विशेष्य-विशेषणानाम् उचितं मेलनम् कुरुत–

	विशेष्यपदानि	विशेषणपदानि	उत्तरम् :
(क)	मौखिकम्	ज्ञानम्	....
(ख)	मनोगता:	उपकार:	....
(ग)	टंकिता	काले	....
(घ)	महान्	विनिमय:	....

12. उचितक्रियापदानि मंजूषात् चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत– 4×½=2

(निर्वक्ष्यति, क्रीडिष्यति, करिष्यति, वत्स्यति)

(क) खरनखर: नाम सिंह: वने..........।

(ख) महान्तं विकारं..........।

(ग) अयं योगी परिव्राजक:..........।

(घ) स: स्वीयां जीविकां..........।

उत्तरम् : ....

....

13. विद्याधर: एक: <u>अवकाशप्राप्त:</u> शिक्षक: अस्ति। अत्र रेखांकित पदयो: विशेषण-विशेष्यं च पदं पृथक्कुरुत।

1+1=2

उत्तरम्– (क) विशेषणम् ....।

(ख) विशेष्यम् ....।

14. रेखांकितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत– 1+1=2

(क) विपदाम् आदौ एव <u>प्रतिक्रिया:</u> चिन्तनीया:।

(ख) सूर्यास्तसमये एकां <u>महतीं</u> गुहां अपश्यत्।

उत्तरम् : ....

....

15. कोष्ठके दत्तानि शब्देषु संज्ञापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत– 1+1+1+1=4

(क) .... विना क्षणमपि जीवितुं न शक्यते। (वायुं, वायव्य, जलं)

(ख) वयं .... इव आचराम:। (अशिक्षतान्, अशिक्षिता:, अशिक्षितानाम्)

(ग) .... धेनुं कदलीफलानि भोजयन्ति। (बालका:, बालकाभ्याम्, बालकेन)

(घ) प्लास्टिकस्य वस्तूनि .... लयनाभवात्। (मृत्तिकात्, मृत्तिकायां, मृत्तिकया)

उत्तरम् : ....

....

....

....

16. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत– 1+1+1+1=4

(क) खरनखर: कुत्र प्रतिवसति स्म ? (ख) प्राचीनकाले विद्या कथं गृह्यते स्म ?

(ग) चञ्चलेन वने किं कृतम् ? (घ) राकेशस्य कार्यालये का निश्चिता ?

उत्तरम् : ....

....

....

....

17. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि एकपदेन लिखत– 1+1+1+1=4

(क) व्यसनिन: किं नश्यति ? (ख) सततं किं करणीयम् ?

(ग) नृणां सम्भवे कौ क्लेश सहेते ? (घ) इयं धरा कै: स्वर्णवद् भाति ?

उत्तरम् : ....

....

18. प्रश्नपत्रात अतिरिक्तात् पाठ्यपुस्तकस्य द्वौ श्लोकौ लिखत। 2+2=4

उत्तरम् : ....

....

....

....

19. 'क' स्तम्भे दत्तम् श्लोकांशान् 'ख' स्तम्भे च सुमेलनम् कुरुत– 4

'क' स्तम्भ:	'ख' स्तम्भ:	उत्तरम् :
1. धन्या:	(क) कुलं नश्यति।	....
2. मधुमक्षिका:	(ख) मूर्ध्नि तिष्ठन्ति।	....
3. वायसा:	(ग) माधुर्यमेव जनयेत्।	....
4. नष्टक्रियस्य	(घ) महीरुहा:।	....

20. चित्रं दृष्ट्वा मंजूषात् पदानि च प्रयुज्य चत्वारि वाक्यानि रचयन्तु– **1+1+1+1=4**

आपणाः, मेलापके, क्रीडनकाः, दोलनानि

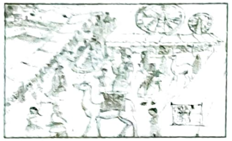

(i) .... जनसम्मर्दः अस्ति।

(ii) मेलापके बहवः .... सन्ति।

(iii) मेलापके एकतः .... सन्ति।

(iv) अस्मिन् चित्रे उष्ट्रः मृगः .... च दृश्यन्ते।

अथवा

मञ्जूषायां लिखितानां शब्दानां सहाय्येन कथां लिखत– **8×½=4**

मूषकः, एकः सिंहः, तस्य केशान्, जागृतः, हनिष्यामि, सहाय्यं, पाशे, पाशमुक्तम्

कस्मिंश्चिद् वन-प्रदेशे .... प्रतिवसति स्म। एकः .... बिलात् निसृत्य सिंहस्य पृष्ठम् आरोहत्। सः .... कृन्तति स्म। .... सिंहः मूषकं गृहीत्वा अवदत्-कोऽसि! अहं त्वां .... । भीतो मूषकः न्यवेदयत्-अहं छुद्रमूषकः स्वन्नपि भवतां .... कर्तुं प्रतिजानामि। एकदा सिंहः .... निबद्धः। मूषकः तस्य जालं छित्वा तं .... अकरोत्।

उत्तरम् : ....

21. अधोलिखिताना वाक्याना घटनाक्रमानुसारण क्रमायोजन कुरुत– **8×½=4**

(क) नूनमेषा गुहा स्वामिनः सदा समाह्वानं करोति।

(ख) कस्मिंश्चित् वने खरनखरः नाम सिंहः प्रतिवसति स्म।

(ग) एतस्मिन् अन्तरे गुहायाः स्वामी दधिपुच्छः नामकः शृगालः समागच्छत्।

(घ) स च यावत् पश्यति तावत् सिंहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा दृश्यते, न च बहिरागता।

(ङ) नूनम् एतस्यां गुहायां रात्रौ कोऽपि जीवः आगच्छति।

(च) यदि त्वं मां न आह्वयसि तर्हि अहं द्वितीयं बिलं यास्यामि इति।"

(छ) सिंहस्य उच्चगर्जन-प्रतिध्वनिना सा गुहा उच्चैः शृगालम् आह्वयत्।

(ज) तदहम् अस्य आह्वानं करोमि। एवं सः बिले प्रविश्य मे भोज्यं भविष्यति।

उत्तरम् : ....

....

22. अधोलिखितेषु द्वयोः श्लोकयाः भावार्थं हिन्दीभाषाया लिखत– **2×4=8**

(क) गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति ते निर्गुणं प्राप्य भवन्ति दोषाः।
सुस्वादुतोयाः प्रभवन्ति नद्यः समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः॥

(ख) यत्कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात्परितोषोऽन्तरात्मनः।
तत्प्रयत्नेन कुर्वीत विपरीतं तु वर्जयेत्॥

(ग) वने दिग्गजानां तथा केशरीणां तटीनामियं वर्तते भूधराणाम्।
शिखीनां शुकानां पिकानां धरेयं। क्षितौ राजते भारतस्वर्णभूमिः॥

उत्तरम् : ....

23. 'कण्टकेनैव कण्टकम्' अथवा 'आर्यभट्टः' कथासारं हिन्दीभाषायाम् एकपृष्ठे लिखत। **8**

उत्तरम् : ....

....

24. **निर्देशानुसारं पदानि स्वीकृत्य 'सत्संगति:' विषये निबन्ध लेखनं कुरुत—** 8

महिमानं, सत्संगं, पोषिका, श्रेयसी, सज्जना:, सततं, श्रेष्ठां तारयन्ति

अथवा

रिक्तस्थानानि पूरयित्वा प्रार्थनापत्रं लिखत— 8

मञ्जूषा— स्थानान्तरण, लिपिक:, पठिष्यामि, अधुना, दौसानगरम्, भरतपुरम्, परिवार:, प्रदाय, विद्यालयात्, भवदाज्ञाकारी

संवायाम्
श्रीमन्त: प्रधानाचार्यमहोदया:,
राजकीय: उच्चमाध्यमिकविद्यालय:,
....

विषय:- .... प्रमाण-पत्रं प्राप्तुं प्रार्थना-पत्रम् ।

महोदय:,
सविनयं निवेदन अस्ति यत् मम पिता अत्र .... अस्ति । तस्य स्थानान्तरणं .... अभवत् । मम .... मम पित्रा सह भरतपुरम् गमिष्यति । अहम् अस्मात् .... सप्तकक्षाम् उत्तीर्णवान्, अष्टकक्षायाम् अहं भरतपुरे .... अत: मह्यं स्थानान्तरण-प्रमाण-पत्रं .... अनुग्रहीष्यन्ति भवन्त: इति ।
सधन्यवादम् ।.................. शिष्य:
दिनांक: 15-7-20_ _

रामकुमार:
(अष्टम् कक्षा)

उत्तरम् : ....

25. **अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत—** 4×2=8

कस्मिंश्चित् वने खरनखर: नाम सिंह: प्रतिवसति स्म। स: कदाचित् इतस्तत: परिभ्रमन् क्षुधार्त: न किञ्चिदपि आहारं प्राप्तवान्। तत: सूर्यास्तसमये एकां महतीं गुहां दृष्ट्वा स: अचिन्तयत्—"नूनम् एतस्यां गुहायां रात्रौ कोऽपि जीव: आगच्छति। अत: अत्रैव निगूढो भूत्वा तिष्ठामि" इति।

1. गद्यांशं पठित्वा उचितं शीर्षक लिखत।
2. सिंह कुत्र प्रतिवसति स्म?
3. सिंह: कदा महतीं गुहाम् अपश्यत्?
4. गुहां दृष्ट्वा सिंह: किम् अचिन्तयत्?

उत्तरम् : ....

✻ ✻